

Barn og unge har rett til å bli hørt

Barn og unge har ofte en annen oppfatning enn voksne om hvordan lokalmiljøet skal utformes. I en planprosess har alle parter rett til å si sin mening, og plan- og bygningsloven gir barn og unge særlige rettigheter. Loven setter krav til kommunene om å ta hensyn til barns interesser i arealplanleggingen. I tillegg skal planlegging skje slik at barn og unge får anledning til å delta og bli hørt.

Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge

I 1989 ble plan- og bygningsloven endret slik at hensynet til barn og unges interesser skulle bli mer vektlagt i den kommunale planleggingen. Samtidig vedtok regjeringen rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen. Målet med retningslinjene er både å sikre et trygt oppvekstmiljø og å synliggjøre barn og unges interesser bedre. Hovedpunktene i de rikspolitiske retningslinjene for barn og unges interesser i planleggingen er:

- I forbindelse med planprosessen, for eksempel en utbyggingssak, skal kommunen vurdere hvilke konsekvenser planene vil ha for oppvekstmiljøet.
- Det skal foreligge en samlet vurdering av mål og tiltak for oppvekstmiljøet som skal innarbeides i kommuneplanene.
- Størrelse og kvalitet på områder og anlegg av betydning for barn og unge skal sikres gjennom retningslinjer, bestemmelser og vedtekter.
- Kommunene skal legge opp planarbeidet slik at barn og unges synspunkter kommer fram og de selv får sjanse til å være med.

Barn har i utgangspunktet de samme rettighetene som voksne til å delta og si sin mening i kommunens planprosesser. I praksis har barns interesser ofte blitt oversett, og dette er utgangspunktet for at de rikspolitiske retningslinjene legger vekt på at barn og unge selv skal

få mulighet til å delta. En slik medvirkning krever nye arbeidsmåter i planarbeidet. I Tjøme kommune i Vestfold har de gjennom prosjektet «Barnetrakk» registrert hvor unger selv foretrekker å leke og ferdes, slik at disse områdene kan bli tatt vare på. Andre kommuner har laget åpne barnehøring der barn har fått komme til orde og fortalt, tegnet og skrevet hvordan de vil ha det i nærmiljøet sitt.

De rikspolitiske retningslinjene stiller også krav til utformingen av områder og anlegg som barn og unge bruker. Bakgrunnen for dette er blant annet at det har skjedd utbygginger der barn og unge har blitt avspist med et lite restareal nærmest uegnet for lek og opphold. Kravene i retningslinjene er at:

- Området skal være sikret mot forurensning, støy, trafikk og annen helsefare.
- Barn og unge skal kunne skape sitt eget lekemiljø i nærmiljøet – på områder som er store nok og egnet for lek og opphold til alle årstider, for ulike aldersgrupper og med muligheter for samhandling mellom barn, unge og voksne.
- Kommunen skal sette av tilstrekkelig plass til barnehager. Områdene skal være store nok og egnet til formålet.
- Kommunen skal skaffe fullverdig erstatning hvis områder som benyttes til lek, blir tatt i bruk til andre formål. Dette gjelder både regulerte og uregulerte områder.
- Kommunen skal også legge vekt på et godt opp-

vekstmiljø i saker som gjelder boligfortetting.

Dersom kommunen ikke følger disse retningslinjene i sin arealplanlegging, kan fylkeskommunen eller Fylkesmannen fremme innsigelse til planen, dvs. nekte kommunen å godkjenne den. I praksis kan dette bety at dersom kommunen ønsker å bygge ned et lekeområde, får de ikke lov til å gjennomføre utbyggingen før det er funnet et erstatningsområde i nærheten. Organisasjoner, grunneiere og andre har også anledning til å påklage vedtak dersom de er part i saken.

Alle kommuner skal ha en barnerepresentant

Kommunen skal ivareta barn og unges interesser i planleggingen. Kommunestyret oppnevner en egen talsmann, gjerne kalt barnerepresentanten, som skal påse at dette skjer. Han eller hun er som regel ansatt i kommunen, for eksempel som lærer, helsesøster eller barne- og ungdomskonsulent. Barnerepresentanten er dessuten medlem av kommunens faste planutvalg (tidligere kalt bygningsrådet) og har tale- og forslagsrett når planutvalget utarbeider og behandler forslag til planer. Han eller hun skal se til at planer som kommunen vedtar, ikke er i strid med barn og unges interesser, for eksempel at lekeplasser ikke blir gjort om til boligtomter eller parkeringsplasser, og at kravene i de rikspolitiske retningslinjene blir fulgt. For at

ordningen med barnerepresentant skal fungere tilfredsstillende, må vedkommende både kjenne til barn og unges interesser og ha kunnskap om plan- og bygningsloven. For å få mer kunnskap om hva barn og unge ønsker, kan barnerepresentanten eller planetaten i kommunen kontakte barnehager, skoler og ungdomsklubber for å få inn synspunkter og ideer.

De aller fleste kommuner har utnevnt en barnerepresentant, men det varierer hvordan ordningen fungerer. I noen kommuner kjenner barn og unge til at det finnes en barnerepresentant, men i andre kommuner er ordningen lite kjent. Det er også stor forskjell fra kommune til kommune på hvor mye tid barnerepresentanten har avsatt til denne jobben. Kommuneadministrasjonen kan gi opplysninger om hvem som er barnerepresentant i din kommune.

Et tips til skolen er å ta kontakt med barnerepresentanten for å høre mer om hvordan hun eller han arbeider. Det kan også være at barnerepresentanten ønsker hjelp fra skolen for eksempel til å dokumentere hvilke områder barn og unge bruker på fritida, eller hvor det er trafikkfarlige skoleveier som bør sikres. Dersom det er utbyggingsplaner i skolens nærmiljø som vil ødelegge viktige leke- eller undervisningsområder, kan skolen kontakte barnerepresentanten for å få hjelp til å fremme sitt syn overfor kommunen.

Ordforklaringer

Barnerepresentant

En tjenestemann/-kvinne med barnefaglig kompetanse som skal ivareta barns interesser i kommunens faste utvalg for plansaker.

Rikspolitiske retningslinjer (RPR)

Retningslinjer gitt i medhold av plan- og bygningsloven § 17 som formidler nasjonal politikk i forhold til fylkes- og kommuneplanleggingen. De rikspolitiske retningslinjene for å styrke barn og unges interesser i planleggingen ble vedtatt i statsråd 1.9.89.

Les mer andre steder

Miljøvennlig plan – barnevennlig miljø.

Miljøverndepartementet 1991.

Demokrati læres ikke på 17. mai!

(Om barns rett til å bli hørt). Norges Velforbund.